

KOMMUNSTYRELSEN

Kulturdepartementet

YTTRANDE

Sala kommuns yttrande över remiss En kulturkanon för Sverige SOU 2025:92

Sammanfattning

Sala kommun tillstyrker målet att stärka kulturens roll i samhället men framhåller:

- att fokus måste flyttas från urvalet till hur kulturkanonen ska användas,
- att skolans, folkbildningens, folkhögskolornas och bibliotekens roll är avgörande för förankringen,
- och att staten bör säkra långsiktiga stödstrukturer för de lokala arenor där kultur faktiskt skapas och delas.

Inledning

Sala kommun välkomnar ambitionen i En kulturkanon för Sverige att stärka den gemensamma förståelsen för kulturens betydelse i samhället.

Samtidigt saknar vi hur kulturkanonen faktiskt ska användas, och hur den ska bli en del av människors vardag i hela landet – inte minst i mindre kommuner som vår.

Mycket av diskussionen har handlat om listan – om innehållet, urvalet och representationen – men betydligt mindre om hur kulturkanonen faktiskt ska användas och få liv i verkligheten: i skolor, på bibliotek, i folkhögskolor, i föreningar och på de lokala mötesplatser där kulturen verkligen möter människor.

1. Folkbildning, folkhögskolor och bibliotek

Utredningen berör inte i tillräcklig grad folkbildningens, folkhögskolornas och folkbibliotekens betydelse för att förmedla och levandegöra kulturkanonen. Dessa institutioner utgör viktiga lokala och regionala arenor för bildning och kulturarv, och bör ges en tydligare roll i det fortsatta arbetet med att tillgängliggöra kanonen för alla medborgare.

2. Kommunens perspektiv

För Sala kommun är lokal förankring och delaktighet avgörande. En kulturkanon utan kontakt med människors faktiska kulturvanor, språk, platser och berättelser riskerar att bli ett centralt projekt utan bäring i verkligheten.

Vi ser gärna en modell där kanonen används som en levande utgångspunkt för samtal och lärande, där lokala kulturmiljöer och ideella aktörer är medskapare.

Sala har lång erfarenhet av att arbeta i den andan – genom Sala Silvergruva, Väsby kungsgård och Aguélímuseet, men också genom samarbeten med civilsamhälle och

KOMMUNSTYRELSEN

ett rikt föreningsliv som levandegör historien i nutiden. Det är sådana strukturer – inte symboliska listor – som bygger ett starkt och sammanhållet kulturliv.

3. Folkbildningens betydelse och statens ansvar

Rapporter från bland andra Folkbildningsrådet visar att minskade statliga anslag till folkbildningen nu fått allvarliga konsekvenser:

- 30 procent av studieförbundens lokaler har fått stänga.
- Flera folkbibliotek har lagts ned.
- Många replokaler – grogrunden för nästa generation svensk musik – har försvunnit.
- Var tionde bemannat bibliotek och bokbusshållplats har lagts ned sedan 2014.
- Flera folkhögskolor har redan stängt, andra står inför hot om nedläggning.

Sida 2 av 3

Vi bevittnar hur ett av de mest genuint svenska kulturarven – folkbildningen – successivt monteras ned, trots att den i generationer har burit upp vår gemenskap, vår nyfikenhet och vår demokratiska motståndskraft.

Att ta bort eller försvaga folkbildningen skulle få långtgående konsekvenser. Dagens folkhögskolor är kvalificerade utbildningsmiljöer som utbildar sjuksköterskor, förbereder framtida poliser och stärker det civila samhällets beredskap. Genom studieförbunden får tusentals unga – inte minst i områden med lågt deltagande i utbildning och kultur – möjlighet att upptäcka glädjen i att förstå, skapa och växa tillsammans.

Att värna bildningen är att värna människans förmåga att utvecklas, reflektera och tänka självständigt. Ett samhälle som begränsar människors lika möjlighet till bildning riskerar därmed också att begränsa sin egen frihet.

En levande folkbildning är därför inte enbart en kulturpolitisk angelägenhet utan även en grundläggande demokratisk och mänsklig fråga. I en tid präglad av teknologisk styrning, informationsbrus och växande polarisering behövs folkbildningen som en motkraft – en plats där kunskap, kritiskt tänkande och mänsklig utveckling står i centrum. Detta borde inte vara föremål för partipolitisk konflikt.

4. Förutsättningar för genomförande

För att kulturkanonen ska få liv och relevans krävs:

- Att folkbildning, bibliotek och civilsamhälle ges en tydlig roll i genomförandet.
- Att staten säkerställer långsiktigt stöd till folkhögskolor och studieförbund.
- Att det skapas resurser och samverkansformer för kommuner att arbeta lokalt med kanonen.
- Att arbetet med kanonen knyts till utbildning, demokrati och kulturarv – inte till partipolitisk symbolik.